

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження

Чумака Євгенія Сергійовича

на тему «**Інформаційні ресурси публічних бібліотек України**

в умовах цифровізації», подану на здобуття

ступеня доктора філософії

зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Актуальність теми дослідження. В умовах цифровізації суспільства актуальним питанням розбудови національного інформаційного простору є інтеграція бібліотечно-інформаційних ресурсів. Вагому роль у цих процесах відіграють публічні бібліотеки – інтегруючі центри національного інформаційного простору, які забезпечують доступ користувачів до інформаційних ресурсів, задовольняючи їх потреби, сприяють обміну знаннями, досвідом, впроваджують сучасні комунікаційні технології, формують електронний простір. Актуальним та малодослідженим залишається питання розвитку та особливостей формування інформаційних ресурсів публічних бібліотек України в умовах цифровізації, що і зумовило вибір теми дисертації.

Дослідження відповідає комплексним програмам науково-дослідницької роботи Київського національного університету культури і мистецтв «Актуальні проблеми інформаційно-комунікаційної науки й освіти» (державний реєстраційний номер 0118U100212) та «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа як предмет комплексного дослідження: теорія, історія, практика» (державний реєстраційний номер 0124U001231) і пов'язане з планом наукової і навчально-методичної роботи кафедри інформаційної діяльності та зв'язків із громадськістю КНУКіМ.

Наукова новизна результатів проведених досліджень та їх наукова обґрунтованість. Наукові положення, висновки, що містяться в дисертаційному дослідженні, є аргументованими, ґрунтуються на релевантній методології, охоплюють широкий спектр теоретичних і практичних аспектів

наукових підходів щодо проблеми дослідження. Поставлена мета роботи, означені для її вирішення завдання, визначено ґрунтовно та послідовно.

Дисертація Чумака Є.С. характеризується новизною, зокрема: вперше комплексно обґрунтовано значення і роль публічних бібліотек України у формуванні національного інформаційного простору.

Розглянуто цифровізацію як дієвий інструментарій розбудови інформаційних ресурсів публічних бібліотек України в умовах воєнного стану. Досліджено систему формування інформаційних ресурсів публічних бібліотек України.

Аргументовано потребу створення єдиної платформи для доступу користувачів до інформаційних ресурсів усіх публічних бібліотек України. Представлено основні етапи впровадження цифрових технологій у бібліотечну галузь України та розвиток на цій основі інформаційної взаємодії на всіх рівнях комунікації (від міжнародної до регіональної). Обґрунтовано інноваційні стратегії українських публічних бібліотек зі створення консолідованого інформаційного ресурсу.

Автором уточнено терміносистему предметної галузі, зокрема поняття: «інформаційний ресурс», «бібліотечно-інформаційний ресурс в умовах цифровізації» та «інформаційний ресурс публічних бібліотек».

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дисертаційної роботи мають практичне значення і полягають у тому, що наукові висновки та результати дослідження суттєво доповнюють і збагачують сучасні знання про сформовані інформаційні ресурси публічними бібліотеками України в умовах цифровізації.

Результати дисертації Чумака Є.С. можуть бути застосовані у практиці як науково-методична база діяльності окремої бібліотеки із запровадження інформаційно-комунікаційних технологій в обслуговуванні користувачів та інтерактивної електронної комунікації з ними у соціальних мережах.

Результати дослідження доцільно використовувати у навчальному процесі профільних закладів вищої освіти, зокрема в системі підготовки та перепідготовки фахівців зі спеціальності В 13 «Бібліотечна, інформаційна та

архівна справа», для оновлення змісту навчальних компонент бібліотекознавчого циклу.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатку. Загальний обсяг дисертації – 222 сторінки, з них основного тексту – 174 сторінки; список використаних джерел – 274 найменування.

Структурні частини дисертаційної роботи внутрішньо пов'язані між собою, розкривають тему дослідження і становлять органічну єдність. Наукові положення та висновки, представлені у дисертації, є обґрунтованими та детально розкритими. Робота є змістовною, з логічним викладенням матеріалу, комплексним розкриттям проблеми. Автором досягнуто поставленої мети, а вирішення поставлених завдань складають цілісне та завершене дослідження.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, об'єкт, предмет, завдання дисертаційного дослідження, методологію, сформульовано наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, описано методи, які були використані у дослідженні, особистий внесок здобувача, зазначено апробацію результатів дослідження, відомості про публікації здобувача, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження» проаналізовано стан наукового розроблення теми щодо діяльності бібліотек України в умовах інформатизації та цифровізації, представлено систематизовану джерельну базу еволюції уявлень про сформовані інформаційні ресурси публічними бібліотеками України, теоретико-методологічні засади та уточнено поняттєво-категорійний апарат дисертації.

У другому розділі дисертації «Вплив цифрових технологій на формування інформаційних ресурсів бібліотек» доведено, що запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність публічних бібліотек призвело до вирішення внутрішніх технологічних завдань, створення

клієнтоорієнтованих та сервісних технологій обслуговування, генерації власних інформаційних продуктів і послуг, забезпечення доступу до ліцензійних ресурсів. Встановлено, що до перспективних сучасних технологій, які визначають перспективи розвитку засобів інформаційно-комунікаційного забезпечення, фахівці відносять мобільні технології, цифрові ресурси, штучний інтелект, сенсорні інтерфейси, візуалізацію даних. Доведено, що сучасна публічна бібліотека – це потужний ресурс для розвитку громади та становлення українського громадянського суспільства.

У третьому розділі «Специфіка формування національного інформаційного простору в умовах цифровізації» зосереджено увагу на електронних бібліотеках, які формуються на сайтах українських публічних книгозбірень і є комплексними інформаційними системами, що мають своїм завданням накопичення, зберігання та ефективне використання документів, представлених в електронному вигляді задля вирішення просвітницьких, наукових і довідкових завдань, спрямованих на задоволення користувацьких потреб в інформації та дозвіллі. Автором доведено, що потребує уваги вироблення єдиних підходів щодо формування електронних бібліотек, яке має базуватися на координації та кооперації зусиль, адже загальноукраїнський електронний ресурс має формуватися як розподілений, зі створеними взаємопосиланнями на ресурси інших учасників, на базі єдиного технологічного забезпечення. Визначено, що діяльність публічних бібліотек у межах корпоративних проєктів є найпродуктивнішою на цьому етапі для формування і використання спільних інформаційних ресурсів із метою якнайповнішого задоволення соціальних, культурних, наукових, пізнавальних тощо потреб користувачів, а також раціонального використання трудових і матеріальних ресурсів книгозбірень. З'ясовано, що вирізняється три групи проєктів, в яких беруть участь публічні бібліотеки: мегапроєкти, мультипроєкти і монопроєкти. Перспективним напрямом роботи публічних бібліотек України є удосконалення дистанційних сервісів загалом та електронної виставкової діяльності.

Висновки дисертації містять узагальнені положення отриманих результатів дослідження: вони чіткі, логічно обґрунтовані, відповідають поставленим завданням і меті дослідження. Список використаних джерел репрезентативний і відображає належний рівень опрацювання досліджуваної проблематики. Ідеї та елементи наукових праць інших фахівців, цитати супроводжуються належними посиланнями на авторів та відповідні джерела інформації

Оформлення списку відповідає вимогам Національного стандарту України 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у наукових публікаціях. За темою дисертації опубліковано 10 наукових праць здобувача, з них - 3 статті у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна, архівна справа»; 7 праць апробаційного характеру. Наукові праці, опубліковані за темою дисертації, містять науково обґрунтовані результати відповідно до поставлених завдань і характеризуються логічністю, аргументованим викладом матеріалу та його якісним складом.

Оцінка рівня опанування здобувачем методології наукової діяльності. Досягнуті автором результати дослідження є науково достовірними та логічними, що підкріплюється ґрунтовним опрацюванням законодавчо-нормативної бази, наукових джерел, систематизацією отриманих відомостей і концептуальних положень.

Чумак Є.С засвідчив високий ступінь опанування наукової методології, навичок аналізу, синтезу, що характеризується обраною і застосованою в науковому дослідженні сукупністю наукових методів. Зрештою, це дало змогу виконати всі завдання дослідження та досягнути обґрунтованих результатів.

Дані про відсутність текстових запозичень і порушень академічної доброчесності.

Під час рецензування дисертації порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, текстових запозичень без посилань, фабрикацій і

фальсифікацій) не виявлено. У роботі не використовуються ідеї і розробки, що належать співавторам. Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою, всі результати дослідження належать автору особисто.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Водночас, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, його науковий рівень і здобуті результати, доцільно висловити окремі зауваження й пропозиції:

1. У роботі автора згадуються мобільні технології (С.123). Варто було б навести приклади та охарактеризувати використання у бібліотечній практиці мобільних додатків, які створюються з метою популяризації національного культурного надбання, забезпечення зручного доступу користувачів до електронних інформаційних ресурсів, ефективності обслуговування.

2. У другому підрозділі третього розділу - "Інтеграція інформаційних ресурсів публічних бібліотек України у межах корпоративних проєктів", автором наведено три групи проєктів, в яких беруть участь бібліотеки: мегапроєкти, мультипроєкти і монопроєкти. Доречним було б подати цей матеріал у додатки у вигляді таблиць, що краще сприяло б сприйняттю текстового матеріалу.

3. У роботі є стилістичні огріхи.

Проте зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження Чумака Є.С., яке виконане на високому науково-методологічному рівні та визначається науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю.

Висновок. Дисертація Чумака Євгенія Сергійовича «Інформаційні ресурси публічних бібліотек України в умовах цифровізації», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, та вимогам, встановленим наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації»

від 12.01.2017р. №40, що дає підстави для присудження Чумаку Євгенію Сергійовичу наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Рецензент:

кандидатка культурології, доцентка,
доцентка кафедри інформаційної діяльності
та зв'язків з громадськістю

Київського національного університету
культури і мистецтв

Л.І.Прокопенко

